

ACȚIUNEA DE COLECTARE A OBIECTELOR ETNOGRAFICE DE MUZEU ȘI PROBLEMELE LEGATE DE ACEASTA

Ion CHELCEA*

1. Necesitatea comunicării. Plecăm de la ideea că fiecare activitate își are specificul său de muncă; o anumită tehnică de muncă,

* Argeșean de obârșie, *Ion Chelcea* (1902-1991) se numără printre reprezentanții de seamă ai etnologiei românești. Studiile secundare, precum și cele universitare, și le-a făcut în orașele Brașov și Cluj, manifestând încă de timpuriu un interes aparte pentru valorile civilizației tradiționale din așezările rurale transilvănene.

După absolvirea Facultății de istorie și geografie (1932), a plecat în capitala Austriei, unde s-a specializat în etnografie și antropologie fizică. Printre profesorii cu care și-a desăvârșit studiile se numără Artur Haberlandt, Viktor Lebzelter, R. Wolfram ș.a.

Reîntors la Cluj, și-a continuat activitatea în cadrul *Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, unde începuse să lucreze, încă din anii studenției, sub îndrumarea profesorului Romulus Vuia. Cu aceiași reputat etnolog și-a susținut și teza de doctorat (1939), între membrii comisiei aflându-se Lucian Blaga, Nicolae Drăganu și George Giuglea, toți fiind străluciți cunosători ai domeniului culturii populare.

La începutul celui de al cincilea deceniu al veacului trecut, Ion Chelcea se bucura de un real prestigiu profesional, numărându-se printre cercetătorii de frunte ai școlii etnologice clujene. Ca urmare, în anul 1943, conducerea Universității din Iași îl numește conferențiar la catedra de etnografie, considerând că era omul cel mai indicat pentru a pune bazele *Muzeului Etnografic al Moldovei*. Proiectul elaborat de Chelcea, la scurt timp după sosirea sa la Iași, este socotit actul ce a condus la înființarea acestui important așezământ cultural din capitala Moldovei.

Într-adevăr, filosoful Ion Petrovici, ministrul Educației Naționale din perioada respectivă, a avizat favorabil înființarea muzeului de la Iași, dar până în anul 1951 aceasta a fost doar o decizie formală. De altfel, în anul 1945 abia se întocmea *tematica* și se făceau propuneri pentru schema de organizare și funcționare a noii instituții. La 17 iulie 1945, senatul Universității îi însărcina pe profesorii Petru Caraman, Gheorghe Năstase și Cicerone Iordăchescu să studieze și să avizeze *tematica* și memoriile întocmite de Ion Chelcea, în vederea înființării efective a muzeului.

După ani de trudă, profesorul Ion Chelcea a rămas în fruntea *Muzeului Etnografic al Moldovei* doar șapte ani. În aprilie 1957 – după cum spun unii din apropiații săi – „s-a pensionat”. Ciudată opțiune, având în vedere că abia împlinise vârsta de 55 de ani. Cert este că plecarea sa a însemnat o foarte mare pierdere pentru instituția pe care o ctitorise. El a continuat să lucreze la *Muzeul Satului* din București, întregindu-și totodată opera personală, care ocupă un loc distinct în literatura noastră de specialitate.

Ion H. CIUBOTARU

până la un punct necunoscută altor sectoare de activitate, chiar dacă aceste sectoare de muncă sunt înrudite între ele ca preocupări: cum ar fi, de exemplu, activitatea dusă de la muzeu la muzeu, față de munca în bibliotecă, secțiune culturală, sau alte instituții cu caracter înrudit. Aceasta cu atât mai mult, cu cât e vorba de o activitate dusă într-un muzeu ca cel etnografic, în curs de organizare. Cunoașterea muncii de muzeu, mai de aproape, se impune, la urma urmei, chiar și exclusiv personalului muzeului ca atare, cel mai în drept să cunoască acest lucru.

Iată cauzele pentru care, în scurt, am crezut că trebuie făcută comunicarea¹.

2. *Definiția și scopul muzeului.* Ce este un muzeu? Un muzeu este o instituție culturală, având misiunea de a strânge, păstra și valorifica pe diferite căi anumite materiale documentare, în primul rând obiecte autentice – reprezentative – etnografice, ce oglindesc un anumit nivel cultural, caracteristic pentru o societate dată; de a le păstra în condiții științifice, de așa fel, ca să poată servi ca material documentar cât mai multă vreme. Aceasta pentru a-l prezenta sub formă expozitivă, reconstituind epocile trecute și prezente, arătate publicului vizitator, sau material adunat putând servi pentru noi cercetări în domeniul respectiv, lărgindu-se astfel orizontul de cunoaștere științific, sub aspect etnografic, din ce în ce mai mult.

Un muzeu ca cel de la Iași va trebui să fie pus în așa condiții, încât să oglindească concret evoluția societății în care trăim, atât în general, cât în special. Atenția se îndreaptă cu deosebire asupra unui anumit popor, unei anumite regiuni etc., plecându-se pe cât posibil de la cele mai vechi timpuri, de la cele mai vechi forme de viață, până în zilele noastre. Din acest punct de vedere privită problema, legătura cu cercetările geografice și istorice se impune cu necesitate. Cu care cercetări geografice și istorice? Cu acelea pe care le comportă grupul social ce formează obiectul expoziției de muzeu.

Muzeul astfel privit, se poate asemăna, până la un punct, cu o carte împărțită în capitole, în care se poate citi, privind nu litere, ci obiecte originale, lucrându-se după principiul: „ce văd ochii crede inima”. În tot cazul, e vorba de o realitate arătată prin obiecte. Cât de mult se va sugera ideea, cât de mult conținutul muzeului va putea să miște inima și mintea vizitatorului, aceasta depinde în primul rând de

¹ Comunicare ținută în fața activului de la muzeele din Palatul Culturii – Iași, în anul 1955, în calitate de director al Muzeului Etnografic al Moldovei. Expunerea a rămas – spre documentare – în forma și conținutul său inițial.

obiectul original colectat și de materialul „complementar” ce-l însoțește; depinde apoi de ingeniozitatea și tehnicitatea de expunere și organizare a expoziției de muzeu; depinde, în sfârșit, de condițiile de local în care se deschide muzeul. Aceasta este însă o altă problemă asupra căreia nu ne putem opri.

Pe scurt, scopul muzeului este acela de a colecta; se spune și a strânge, a aduna – când e vorba de etnografie se întrebuintează adesea și termenul de a salva de la pieire anumite materiale documentare; de a le face cunoscute maselor largi populare. Se zice că muzeul atunci face educație de mase, prezentând astfel omenirii vizitatoare o anumită tematică, se-nțelege, cât mai clară, dar cu totul originală, prin vizitarea expoziției de muzeu.

Un alt scop, după cum s-a mai arătat, e acela că pe baza materialului strâns în muzeu, după toate regulile științifice, să se facă studii și cercetări științifice, cu scopul de a lărgi sfera de cunoaștere în genere a preocupărilor în domeniul respectiv. Se-nțelege că astfel de studii se întreprind, de regulă, tot de personalul științific care a contribuit de astă dată nu atât la dezgroparea materialului științific, cât la descoperirea și salvarea lui din anumite regiuni unde se mai păstrează.

Precum se vede, nu e vorba numai de un singur obiectiv de atins; acela al descoperirii; acela al străngerii; acela al conservării; acela al educației, dar și acela al studiului, al valorificării științifice pe care-l prezintă respectivul conținut al muzeului. Sarcini deosebit de grele implică, deci, munca de muzeu.

3. *Diferența, în modul de colectare, între etnografie și arheologie.* Acțiunea de colectare a obiectelor de muzeu diferă de la caz la caz; depinde de natura muzeului. Un muzeu arheologic-preistoric, de exemplu, își va îmbogăți colecțiile de materiale rezultate din săpături în pământ, după un anumit plan. Materialul rezultat din cercetările etnografice nu se găsește în pământ; el nu rezultă din săpături; el se găsește încă – putem spune cu toată convingerea – în *viață*. De anumite unelte de muncă, chiar cu factură primitivă, se mai servesc oamenii și azi. Iată cum surprinde – literar – acest lucru M. Sadoveanu, într-un roman al său, *Demonul tinereții*, fiind vorba de inventarul unei stâni de prin munții Neamțului:

„Stâna lui Mănuilă era o alcătuire trecătoare: o șandrama șubredă acoperită cu draniță, rezemată de câțiva stâlpi de brad în care toporul lovise și cioplise foarte puțin. Câteva hârdaie și doniți, scafe și cupe steteau aruncate fără rânduială pe poliți grosolane, alcătuite după

un meșteșug cu zeci de veacuri anterior celui dintâi cântec pe care l-au suspinat păstorii subț codru și care se chiamă *Miorița*. De la dacii cei de demult și de la alții mai vechi decât ei, în rânduri de generații, ciobanii n-au simțit nevoia să-și schimbe portul, datinile și confortul în munții lor sălbatici. Cu aceleași unelte din tinerețea lumii, cu același ritual, de-atunci își duc traiul, numărând fără scop oile, zilele și anii”².

Cum spun, depinde de regiune, așa încât etnograful lucrează, când e vorba să strângă obiecte ce se găsesc încă în uz, cu oameni. *Și dacă n-ajunge etnograful să stabilească legătura funcțională dintre obiect și om, însemnează că determinarea obiectului e nesatisfăcătoare...*

De aceea, etnograful obișnuiește de a pune în muzeu, alături de cutare obiecte și oameni; oameni, nu reconstituiți, convenționali, cum se obișnuiește în arheologie – reconstituiți – ci cutare oameni pe care-i mai poți întâlni eventual, sau care au dispărut nu de multă vreme, dar care au trăit aieva.

Deci, acțiunea de colectare a obiectelor de muzeu depinde foarte mult de natura muzeului. *Din acest punct de vedere, fie spus în trecut, un muzeu etnografic se apropie mai mult de un muzeu de științe naturale decât de arheologie, care obține diferite soiuri de plante sau alte vietăți dintr-un mediu viu, mai ales când e vorba de colectarea obiectelor.*

Muzeologul etnograf, pentru strângerea de materiale, respectiv obiecte de muzeu, nu lucrează numai cu natura moartă; la noi unealta se reflectă în omul care trăiește; îi condiționează chiar resorturile intime de gândire. O anumită legătură există, spre exemplu, între un obiect de artă populară și posesor, fie că l-a făcut el, fie că-l are moștenire de la moși-strămoși, de care nu se poate despărți, sub nici o formă, el fiind, cum se spune în popor, un „odor”, o „amintire” care trebuie să rămână și pe mai departe în familie, la urmași. Generațiile succesive în felul acesta se leagă, sunt legate de obiect. Sau cutare bătrână, bătrân, care vrea să fie, nici mai mult nici mai puțin, îngropat cu obiectul scump, fără ca să bănuiască, nici pe departe, ce pierde știința etnografică prin acest legământ strâns dintre obiect și om. O astfel de relație între obiect și om nu se poate stabili în arheologie decât cu totul indirect, de unde rezultă, cât de diferite sunt aspectele de muncă unele de altele.

Începe, precum se vede, o apreciere: subiectul, posesorul obiectului, te pune singur, într-un fel, în curent cu originea obiectului; cu modul de funcționare; în plus, cu aprecieri de natură utilitară,

² M. Sadoveanu, *Demonul tinereții*, p. 19.

artistică, cultică etc. Între obiect și cercetător se interpune, deci, omul, relația umană. Omul respectiv nu e altceva decât colectivitatea care exprimă sau se exprimă prin această relație. E vorba de anumite prejudecăți, credințe sau chiar de așa-numite judecăți realiste-raționale, pe care ți le poate face un țăran cu privire la unealta lui de muncă, la modul de lucrare a pământului. Un muncitor plutaș referitor la eficacitatea coarbei de dat găuri la buștenii ce formează pluta ce va coborî cu repeziciune pe Bistrița. Referitor la eficacitatea șașii etc.

Iată, deci, o distincție de făcut și care trebuie avută în vedere atunci când pleci la drum în colectare de obiecte de muzeu.

4. *Condiții prielnice și neprielnice de colectare.* Pentru clarificarea problemei adusă aici în discuție – e bine să se știe – cel puțin în treacăt – că acțiunea de colectare a obiectelor de muzeu e supusă la diferite fluctuații. Pentru că e destul o epocă de neliniște pentru ca acțiunea să stagneze. Creșterea colecțiilor muzeului se resimte atunci. În special în timpul războiului și în anii următori, Muzeul Etnografic din Iași a avut de suferit. Sau e destul ca muzeul să nu aibă fondurile necesare la dispoziție, local etc. sau personal. Atunci muzeul trăiește din donații întâmplătoare. Adică muzeul își alimentează fondul de obiecte din ceea ce, răzleț și întâmplător, primește. Calitativ și cantitativ acțiunea de colectare pierde atunci din vigoare. Muzeologul atunci nu mai acționează în virtutea unui plan; nu mai poate înfăptui punctajul tematic propus. Exigența științifică a muzeologului scade. Nu poți pretinde donatorului să-ți aducă cutare obiect pentru că de acesta ai avea nevoie.

Într-o situație bună, muzeologul achiziționează complexe întregi de obiecte, asigurând colecției și substratul științific dorit. De exemplu, nu anumite unelte ale rotarului, ci întregul atelier; nu numai o anumită treaptă de perfecționare a unei unelte, ci seria întregă de evoluție pe care a parcurs-o.

Din acest punct de vedere, muzeul nostru a trecut prin două faze: perioada care începe cu înființarea muzeului (1943) până la trecerea sa în sistemul de conducere al Așezămintelor Culturale (1951); a doua perioadă coincide cu trecerea muzeului în sistemul de conducere al Așezămintelor Culturale până în timpul de față. Perioada a doua oferă, față de prima, un progres tocmai din acest punct de vedere din care privim noi lucrurile.

5. *Cine face colectarea?* Colectarea obiectelor de muzeu o face personalul științific al muzeului. Între acesta, se-nțelege, că acela care

poate duce sarcina la bun sfârșit; care se pricepe; care poate învinge anumite greutăți în munca de teren.

De obicei, etnograful care colectează se cere să aibă absolvită o facultate, de preferință istorie, geografie, filologie (cu ramura sa dialectologia), în care să fi trecut o serie de examene de etnografie, spre a avea o icoană globală asupra domeniului cu care se ocupă etnografia și asupra principiilor ce stau la baza respectivei discipline. Este totuși prematur să se raționeze mecanic, crezând că oricine este absolvent al uneia din aceste facultăți, implicit poate deveni un bun cercetător. Experiența noastră a arătat că un astfel de raționament este greșit. Cadrul respectiv va trebui să aibă o *înclinare specială* pentru această muncă. În cazul de față, cercetătorul va mai trebui să îndeplinească încă o condiție: să facă un stadiu de ucenicie practică la muzeu, unde vine în atingere cu obiectele și obține o înțelegere practică prin trăire, privind propria sa misiune de muzeolog.

În orice caz, colectarea de obiecte presupune o maturizare de cunoștințe și experiență, pentru a ști la care anume obiect să te oprești, fiindcă nu toate obiectele sunt *reprezentative* pentru o problemă dată și pe care o urmărești. Există pe teren adeseori cazuri când realitatea este așa de neclară și complexă, încât stai în fața obiectului fără ca să poți spune precis dacă prezintă o valoare și în ce constă ea; dacă pune vreo problemă sau nu. În cazul când cercetătorul nu are o perspicacitate deosebită aduce în muzeu un număr de obiecte eterogen și neclar ca tematică; lucruri de umplutură. Ori, cum nu numărul interesează, acest punct dificil trebuie neapărat înfrânt. Mai bine renunți la colectare dacă nu ești încă în clar cu scopul acțiunii.

6. *Modul de colectare.* Cum se face colectarea? După ce ne-am lămurit cine întreprinde o asemenea acțiune, să arătăm cum se face aceasta.

E de reținut că o astfel de muncă se duce sub mai multe forme. Ea se duce de unul singur sau în colectiv. Și una din forme și cealaltă sunt rodnice, când sunt duse cu pricepere, dar, condițiile vieții moderne au arătat că munca dusă în colectiv e de preferat. Ea se impune prin însăși natura obiectului de cercetat, care este foarte variat. Viața, modul de trai și modul de gândire fiind foarte complexe la un popor, implică neapărat și în acest caz diviziunea muncii, împărțirea sarcinilor.

O astfel de muncă, în colective mari de cercetători e caracteristică țărilor mari și civilizate, unde, în privința colectării și achiziției de obiecte de muzeu, se alcătuiesc adevărate expediții, trimise

în ținuturi depărtate, de unde muzeologii se întorc cu colecții valoroase de obiecte, îmbogățind muzeele țărilor respective.

Odată colectivul format se trece la un plan sistematic de colectare stabilindu-se raportul dintre timpul necesar și sarcina de colectare; localitățile ce urmează a fi cercetate, delimitarea regiunii etc. Se fixează chiar un punctaj, colectivul oprindu-se cu deosebire asupra unor teme: modul de trai, procesul de creație artistică, îmbrăcămintea, locuința etc. În orice caz, nu se merge la teren fără o documentare cât de cât asupra regiunii. O indicație asupra anumitor informatori din partea locului. De exemplu cine merge la Dănești – Iași n-ar putea să nu ia legătură cu învățătorul Buraga; cu învățătorul Ștefan Ciudin, care cunosc oamenii și locurile și care ei înșiși s-au ocupat cu colectarea de obiecte muzeale. Se stabilesc, deci, anticipat anumite verigi de legătură.

Un punct însemnat care trebuie să preocupe continuu pe cel care face colectarea de obiecte, este preciziunea ideologică, așa numita tematică, adică firul roșu, conducător de principiu, care stă la baza expoziției de muzeu și fără de care muzeul n-ar fi decât o adunătură de obiecte fără nici un sens.

Cel puțin câteva puncte principale din tematică trebuie avute în vedere. Pe noi, spre exemplu, ne-au preocupat următoarele: orice obiect trebui să fie încadrat, încă în faza de colectare, într-o evoluție de forme. Deci, încă de pe acum se fixează locul său în seria istorică de dezvoltare, stabilindu-se, cu această ocazie, în mare, cel puțin, și epoca. Este afirmarea punctului de vedere istoric în expoziția de muzeu. În etnografie, aceasta se face, în lipsă de alte date, cu ajutorul criteriului tipologic și sprijiniți, firește, și pe alte date obținute la fața locului sau în bibliotecă³.

A doua grijă este fixarea obiectului din punct de vedere ideologic-social. Se caută, cu un cuvânt, dacă obiectul respectiv reflectă îndeajuns relațiile sociale de producție cerute de tematică. Acolo unde este cazul se scoate în evidență și acest lucru, firește, cu obiectivitatea cerută de știință.

Tot un punct însemnat tematic, la care trebuie să ne oprim, e prezentarea în muzeu a minorităților naționale. Această problemă a format și în trecut obiect de cercetare și activitate muzeală, întrucât corespundea dintotdeauna obiectului științei noastre: cunoașterea

³ În legătură cu aceeași problemă, vezi Ion Chelcea, *Criterii pentru determinarea și interpretarea obiectelor etnografice de muzeu*. Lecție ținută la cursul de muzeologie din București (1952), în mss.

popoarelor din punct de vedere etnic⁴.

O altă cerință a timpurilor moderne, care a atras atenția chiar și în trecut, e prezentarea în muzeu a *specificului național*, lucru care corespunde nevoilor celor mai importante într-un muzeu etnografic.

Muzeul fiind, înainte de toate, expresia unei perfecte cunoașteri asupra realităților prezentate în muzeu, de pe teren se-nțelege că colectarea de obiecte necesită mai întâi cercetări îndelungate, atât la fața locului, cât și în bibliotecă, lucru de care puține muzee de la noi au avut parte, printre care și cel de la Iași. Asupra cauzelor nu mai stăruim. În orice caz, improvizația în acțiunea de colectare a obiectelor de muzeu se răsfrânge ulterior urât în expoziția de muzeu, când obiectul nu e înfățișat destul de clar din punct de vedere științific. Pentru că, încă odată, muzeul este expresia, înainte de toate, a unei perfecte cunoașteri asupra realității din natură și a istoriei societății. Expoziția de muzeu implică cele de mai sus în mod anticipat, adică înainte de a se valorifica obiectul tematic în muzeu.

Precum se vede, farmecul și satisfacția sufletească – superioară – îl copleșește, pe vizitator, numai după ce au fost puse la punct o serie de probleme, în prealabil, atât practic, cât și teoretic de către muzeologi.

Putem spune că abia acum etnograful se găsește în miezul problemelor, în mijlocul aceluiași popor în numele căruia lucrează și, dacă cumva, pulsul inimii sale bate la unison cu acela al poporului în mijlocul căruia lucrează sau pentru care lucrează, atunci etnograful este pe calea cea bună. Iată poziția pe care o adoptă în aceeași privință, un etnograf sovietic: „O condiție necesară pentru succesul etnografului cercetător este apropierea lui de populație. La acest lucru se poate ajunge numai luând parte la viața și munca de zi de zi a populației băștinașe. Cercetătorul venit din altă parte și care se comportă într-un colhoz, în perioada lucrărilor agricole celor mai grele, ca un observator străin, care stingherește de la muncă pe colhoznici prin întrebările sale, nu-și câștigă încrederea și respectul populației. Cercetătorul sovietic, sosind în regiunea respectivă, trebuie să participe la viața regiunii, la construcția ei socialistă, la munca ziarelor locale, să ia parte la conferințele învățătorilor, să țină rapoarte etc.”⁵.

⁴ Pentru detalii, vezi Ion Chelcea, *Etnografie. Obiect, concepție, metodă*. Lecție de deschidere a cursului de „Introducere în etnografie”, ținută la Universitatea din Iași, în ziua de 29 martie 1945 – și, de același autor, *Etnografie, Etnologie, Antropologie*, în „Cronica”, II, Iași, 1967, nr. 14, p. 3.

⁵ N. A. Schmidt, [fără titlul lucrării].

După ce am înlăturat dificultatea de care vorbim și am câștigat încrederea oamenilor pășim mai departe. Să zicem că am găsit obiectul dorit. Ce facem?

Pentru ca un obiect să treacă de la starea de obiect propriu-zis la starea de obiect de muzeu, el trebuie mai întâi identificat. Cum se face aceasta? Prin comparație din punct de vedere tipologic, prin clarificarea funcției sale, prin găsirea denumirii sale populare. De exemplu, dacă într-o regiune oarecare, la un stup de albine primitiv i se spune *buduroi*, *știubei* etc. noi ne oprim la denumirea uzitată în partea locului, indiferent dacă în alte părți i se spune altfel sau dacă, din punct de vedere literar, obiectul are o altă denumire. Și nu numai atât: transcrierea numelui se face, pe cât posibil, fonetic, particularitățile dialectale de vorbire respectându-se întocmai, nu numai când e vorba de denumire, dar și atunci când, în legătură cu respectivul obiect, au loc *explicații* asupra lui.

Obiectul are, deci, un nume, dar are și o *funcție*, e folosit. El e făcut dintr-un anume *material*, într-un anumit *timp*, de un *anumit om*. Cu un cuvânt, are loc acum un fel de *biografie* a obiectului. Etnograful va trebui să înregistreze toate acestea într-un *text* transcris dialectal, pe o singură foaie de carnet, detașabilă, pe care se trece o singură chestiune, în care termenii principali sunt subliniați și la nevoie explicați pe loc⁶. De aceea, zicem noi, că etnograful improvizat va face lucru improvizat, deoarece, aceste lucruri se stabilesc mai pe larg tratându-se la cursuri și mai ales la seminarii de etnografie cu studenții.

Trecerea obiectului de la o stare civilă la alta; de la starea de obiect comun, la starea de obiect de muzeu, nu s-a terminat. Obiectul trebuie localizat, nu numai în timp (seria istorică de care am vorbit), ci și în spațiu. Obiectul care n-are *localitatea* de unde provine, eventual *răspândirea geografică*, în forma în care se găsește, pierde din valoare aproape cu desăvârșire.

Cu un cuvânt, ne trebuie o informație cât mai exactă; o informație cât mai bogată. Acest lucru duce la creșterea valorii științifice a obiectelor. Fondul de obiecte al muzeului numai atunci poate fi pus în valoare cu adevărat. Atunci temelia muzeului se poate spune că e sănătoasă.

⁶ Obișnuit, în vremea din urmă se trece la completarea *fișei de obiect*, dar, de la caz la caz, se pot lua *însemnări* ce depășesc fișa stereotipică a obiectului de muzeu.

Sunt cazuri când muzeul primește, sub formă de donație, colecții întregi, nedatate riguros. E cel mai mare chin pentru un etnograf-muzeolog, deoarece el va trebui să întreprindă o muncă obositoare pentru determinarea obiectelor primite fără o indicație îndeajuns de serioasă.

7. *Condiții și greutăți.* Alte dificultăți la care etnograful-cercetător urmează a face față la teren: sunt cazuri când un obiect nu poate fi obținut – din diferite motive – nici cu bani, nici fără bani. Ce se întâmplă? Se recurge atunci la fotografierea lui. Etnograful va trebui dotat cu un aparat fotografic. Iar dacă fotografia nu se poate obține, atunci se recurge la desen. Dar, atât fotografierea, cât și desenul implică o anumită comportare față de obiect. Nu din orice poziție se poate fotografia, respectiv, desena obiectul de muzeu, ci numai din acea parte de unde el pare mai semnificativ. Trebuie scoase în relief anumite detalii care justifică îndeajuns ideea pentru care noi vrem să punem în lumină obiectul. În general, desenul etnografic trebuie să fie o reproducere completă și clară a obiectului în toate detaliile lui; el trebuie însoțit de notarea denumirilor și dimensiunilor obiectului întreg și a fiecărui detaliu în parte. Cele mai importante detalii se desenează separat. În sfârșit, uneltele de producție este bine să fie fotografiate (desenate) în stare de funcțiune. Tot astfel portul sau alte aspecte caracteristice.

Iată pentru ce muzeele organizate științific sunt prevăzute cu posturi de fotograf și desenatori. Dar cum de pe teren nu poți aduce într-un muzeu de pavilion toate formele culturii materiale întâlnite, spre exemplu, case, mori întregi sau alte instalații, înseamnă că intră acum în lucru o întreagă documentație suplimentară, fie fotografică, fie prin desene sau alte texte. Puțini dintre muzeologi își pot da seama îndeajuns despre însemnătatea unei *archive* documentare, foto sau prin desene, bine pusă la punct într-un muzeu, care completează fondul de obiecte originale și formează un izvor nesecat documentar, atunci când, pe baza sau în baza arhivelor respective, se fac studii sau expoziții temporare.

Dacă la noi s-ar fi stăruit mai mult pe această linie, posibilitățile noastre de afirmare în viitor ar fi fost cu mult mai mari.

În felul de mai sus privită problema colectării obiectelor de muzeu, dezvoltarea unui muzeu ca cel de la Iași poate duce la un *institut de cercetări*; adică, poate forma pentru acesta o bază sigură; un punct de plecare.

Nu se găsesc aici izvoarele de documentare cele mai însemnate? Nu se găsește aici personalul cel priceput care le-a scos în lumină? Apoi tot de aici trebuie să plece și valorificarea lui pe plan științific; valorificare ce depășește faza de colectare, conservare și expunere. Iată o problemă care trebuie să dea de gândit oricărui cercetător etnograf pe tărâm muzeologic. El trebuie să se ridice și la această treaptă înaltă, pe această culme de largire de orizont de cunoaștere, pusă în slujba unor cercuri cât mai largi de cercetători. La rigoare, să înfrunte exigențe științifice de cel mai înalt grad.

*
* *
*

Aceasta ar fi, sumar, seria de reguli, precauții și condiții minime, necesare colectării de obiecte de muzeu. Să nu se uite: condițiile în care se face munca; acestea influențează la rândul lor rezultatele bune sau rele. Pentru că de colectare se leagă, în plus, o serie de operații practice, ca, de exemplu, cumpărarea în anumite forme a obiectelor, ambalarea și transportul, care, la rândul lor, necesită o punere la punct, care implică grijă și atenție deosebită.

Ba în cursul campaniilor de colectare se mai pot ivi și multe alte surprize, ca, spre exemplu, ideea ce și-ar putea face cineva că... n-ai fi într-adevăr chiar un cercetător, ci din contră. De asemenea riscuri rar cercetător etnograf să fi fost scutit cândva. Cercetătorul etnograf, în orice împrejurări, va trebui să-și păstreze calmul, convingând de contrariu sau trecând peste greutăți, cu gândul că bucuriile și satisfacțiile rezultate ale unei acțiuni așa de importante compensează necazurile, oricâte ar fi ele, și până la urmă nu rămâne în amintire decât ca un accident trecător, ca o întâmplare ce trece cu timpul în domeniul uitării... Ceea ce rămâne este acțiunea și rezultatul pozitiv pe care-l înregistrează istoria culturii propriului popor.

Resumé

Le matériel, présenté en 1955 sous la forme d'une communication adressée aux muséographes des musées de la ville de Iași, présente les étapes par lesquelles un bien de valeur ethnographique se transforme en bien de patrimoine. L'auteur part de la définition de l'institution muséale, en particulier de celle de profil ethnographique, le musée étant comparé à un livre à plusieurs chapitres, qu'on peut lire à travers les objets originaux.

Dans une autre section on insiste sur la différence qui existe à l'égard de la collection, entre l'ethnographie et l'archéologie, et on passe aussi en revue les conditions favorables et défavorables, la manière dont on fait la collection des objets, les personnes en charge du travail d'acquisition.

Enfin, une dernière section est destinée aux conditions et difficultés rencontrées dans le cadre de l'«action de collection des objets ethnographiques de musées».